

ĐẨY MẠNH CUỘC VẬN ĐỘNG TOÀN DÂN ĐOÀN KẾT XÂY DỰNG CẢ NƯỚC THÀNH MỘT XÃ HỘI HỌC TẬP

VŨ OANH *

Xây dựng cả nước thành một xã hội học tập thực sự là cuộc cách mạng về giáo dục. Dân tộc ta là một dân tộc có tiềm năng trí tuệ dồi dào, nhưng để biến tiềm năng đó thành hiện thực, thành lực lượng vật chất, động lực cơ bản có tính quyết định để xây dựng và bảo vệ đất nước cần có chính sách, và tổ chức thực hiện để giải phóng và phát huy tiềm năng trí tuệ to lớn ấy. Cần nâng cao nhận thức sâu sắc trong Đảng, trong hệ thống chính trị và toàn xã hội quyết tâm phấn đấu xây dựng cả nước trở thành một xã hội học tập.

Đảng ta chăm lo giáo dục, đào tạo làm nên những thắng lợi to lớn trong thời kỳ chiến tranh

Trong lịch sử dựng nước và giữ nước, dân tộc ta đã trải qua biết bao thách thức trong đấu tranh chống thiên tai, địch họa hết sức hiểm nghèo, nhất là chống lại những kẻ địch lớn mạnh hơn ta nhiều lần. Dân tộc ta là dân tộc hiếu học, tiếp thu một cách sáng tạo những tinh hoa văn hóa của nhân loại và có truyền thống yêu nước, thương nòi, thương người như thể thương thân, đoàn kết gắn bó, biết vận dụng những tri thức của dân tộc và thời đại vào đấu tranh làm nên những chiến công chói lọi.

Nước ta đã bị thực dân Pháp đô hộ gần một trăm năm, bị kìm hãm trong phát triển cả kinh tế - xã hội, giáo dục và khoa học, lại phải trải qua gần nửa thế kỷ dốc tâm sức vào chiến đấu

giành độc lập, thống nhất, với biết bao hy sinh to lớn. Chúng ta bị tụt hậu quá xa so với các nước tiên tiến trên thế giới về kinh tế - xã hội, về giáo dục và khoa học công nghệ. Ngày nay, dân tộc ta lại đứng trước một nhiệm vụ to lớn, gay gắt để vươn lên cùng các nước tiên tiến, đem lại hạnh phúc cho nhân dân, phồn vinh cho đất nước. Trong sự nghiệp vĩ đại này, Đảng ta đã chỉ rõ, có nhiều thuận lợi, cơ hội mới, nhưng cũng không ít khó khăn, thử thách. Chúng ta có thể phát huy nội lực và tranh thủ hợp tác quốc tế, nhanh chóng nắm bắt và đưa vào hoạt động thực tiễn những thành tựu của sự phát triển nhảy vọt về khoa học công nghệ. Đồng thời, trong cuộc đua tranh với các nước để vươn lên, chúng ta còn có khó khăn to lớn

* Nguyên Ủy viên Bộ Chính trị

là dân số đông, kinh tế quá nghèo so với các nước tiên tiến, kể cả những nước cách đây 40 năm vẫn còn ở trình độ như chúng ta, thậm chí còn thấp hơn khi chúng ta bước vào chân hưng xây dựng đất nước.

Từ những năm đầu dựng nước và giữ nước gian khổ, Đảng và Bác Hồ đã kêu gọi toàn dân diệt giặc đói, diệt giặc dốt và diệt giặc ngoại xâm. Suốt quá trình kháng chiến lâu dài chống Pháp và chống Mỹ, làm nhiệm vụ quốc tế, Đảng và Nhà nước ta đã gắn một cách thông minh sáng tạo việc xây dựng quân đội, xây dựng ba thứ quân với nâng cao trình độ hiểu biết về văn hóa, về chính trị, về cách đánh giặc; không ngừng chăm lo xóa nạn mù chữ, bổ túc văn hóa cho dân để dân vừa giúp quân đánh giặc, vừa biết cách sản xuất. Quá trình tiến hành chiến tranh, Đảng và Nhà nước đã có những cố gắng hết sức to lớn trong đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ Đảng, chính quyền, đoàn thể và nhất là đào tạo đội ngũ cán bộ quân sự, chính trị của cả ba thứ quân: chủ lực, bộ đội địa phương, dân quân du kích, phát huy sức mạnh tổng hợp của ba thứ quân, chiến thắng kẻ địch mạnh hơn ta rất nhiều.

Trong chiến tranh giải phóng Tổ quốc, Đảng và nhân dân ta đã phát triển lên tầm cao nhất trong lịch sử dân tộc chiến tranh nhân dân, vũ trang toàn dân, toàn dân đánh giặc; đã tổ chức cả nước trở thành trận địa đánh giặc với ba thứ quân: quân chủ lực của trung ương, bộ đội địa phương, khu, tỉnh, huyện, dân quân du kích xã, bản làng, tạo thành sức mạnh tổng hợp, dưới sự lãnh đạo tài giỏi của trung ương và sự chủ động sáng tạo của địa phương, cơ sở; có sự chỉ huy thống nhất, chặt chẽ của binh đoàn lớn trang bị hiện đại; sự chủ động đánh giặc rất linh hoạt của bộ đội địa phương và dân quân du kích; có giặc là đánh, lấy vũ khí địch đánh địch... Đảng và nhân dân phát huy cao độ nội lực, tinh thần tự lực, tự cường; đồng thời

tranh thủ tối đa sự ủng hộ của các lực lượng tiên bộ trên thế giới.

Bước vào thời đại mới của văn minh trí tuệ, kinh tế tri thức, để chống tụt hậu, thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa, Đảng và nhân dân ta vẫn phải chống giặc đói với trình độ cao hơn là lo xóa đói, giảm nghèo và làm giàu hợp pháp, vận động toàn dân làm kinh tế giỏi, làm giàu cho gia đình, cho cộng đồng và cho đất nước, lo cho mọi người có cuộc sống no đủ, sung túc, đồng thời phải lo diệt giặc dốt ở trình độ cao hơn với nội dung mới hơn. Trong thời đại ngày nay, khoa học công nghệ phát triển nhanh chóng, không thể học một lần cho suốt cuộc đời, mà phải học tập suốt đời, cập nhật kiến thức thường xuyên, vừa làm vừa học, học ở trường lớp, tự học qua mạng, qua sách vở, qua đúc kết kinh nghiệm trong công tác và lao động.

Xây dựng cả nước thành một xã hội học tập

Quán triệt đường lối cơ bản của Đảng, phát huy sức mạnh toàn dân tộc, phấn đấu vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh. Cụ thể là tiến hành ba cuộc vận động: Toàn dân đoàn kết làm kinh tế giỏi; Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa; Toàn dân đoàn kết xây dựng cả nước thành một xã hội học tập. Đẩy mạnh phong trào học tập gương người tốt, việc tốt. Mỗi cá nhân, mỗi cộng đồng cần khéo kết hợp cả ba cuộc vận động đó.

Thực hiện công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập kinh tế thế giới theo đường lối, chủ trương, pháp luật của Đảng và Nhà nước, nhất là trên lĩnh vực nông nghiệp, công nghiệp, dịch vụ, ở cơ sở kinh tế, cũng như ở cấp huyện, quận, tỉnh, thành phố và ở cấp vĩ mô Trung ương Đảng, Quốc hội, Chính phủ đều cần và có thể ứng dụng nhiều kiến thức mới về khoa học và công nghệ. Xây dựng đời sống văn hóa

cần phát huy những giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc, xóa bỏ những phong tục, tập quán lạc hậu, lỗi thời và tiếp thu những tinh hoa văn hóa nhân loại, tạo ra và xây dựng được những giá trị văn hóa mới, nhất thiết phải nâng cao dân trí của cả dân tộc xứng với mặt bằng dân trí của nhân loại văn minh.

Kiến thức khoa học công nghệ của thế giới tăng lên theo cấp số nhân, thiết bị công nghệ cũng đổi mới nhanh chóng. Người cán bộ, công nhân dù đã được đào tạo ở trình độ cao đẳng và đại học, trên đại học cũng phải được học thêm để cập nhật kiến thức mới, không bị lạc hậu. Hơn lúc nào hết những chỉ giáo của ông cha ta và của Bác Hồ như: "Nên thợ, nên thầy thì phải có học"; "Bề học là không bờ"; "Phải học suốt đời, càng giỏi càng phải học, còn làm việc còn phải học, lấy tự học làm cốt" là vô cùng đúng đắn. Tiến hành cuộc vận động xây dựng cả nước trở thành một xã hội học tập và học tập để làm kinh tế giỏi, xây dựng đời sống văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc là quy luật cơ bản của sự phát triển nhanh và bền vững của đất nước, là động lực quyết định đưa dân tộc ta trở thành dân tộc thông thái, người lao động được tri thức hóa.

Cả nước là một xã hội học tập, mọi người đều học, học suốt đời, tuổi trẻ được học tập ở nhà trường, người lớn - từ người lao động trên mọi lĩnh vực, đến các nhà khoa học, giáo dục, các cán bộ lãnh đạo Đảng, Nhà nước; đoàn thể từ trung ương tới cơ sở cũng đều có cơ hội học tập suốt đời, nhất là cần gì học nấy, vừa làm vừa học. Xây dựng xã hội học tập thực chất là một cuộc cách mạng rộng lớn và được tiến hành trong nhiều năm. Đây có thể coi là bài toán lớn của dân tộc Việt Nam thời đại ngày nay.

Những quan điểm cơ bản

Nền giáo dục quốc dân phải được tổ chức lại và phát triển trên những quan điểm cơ bản sau:

- Học để biết, để làm việc, để làm người Việt Nam có lý tưởng, có đạo đức mới, chung sống trong thời đại mới, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước vì dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

- Học không phải chỉ để đua tranh vào làm việc ở các cơ quan nhà nước, trở thành quan chức nhà nước hay cán bộ lãnh đạo và nhân viên cơ quan Đảng, đoàn thể hoặc để vào làm việc ở các doanh nghiệp nhà nước. Mọi người cần học để làm việc giỏi, có năng suất, chất lượng, hiệu quả cao, học để quản lý và lao động giỏi trong tất cả các thành phần kinh tế, các lĩnh vực nông nghiệp, công nghiệp, dịch vụ, khoa học, giáo dục, y tế và mọi hoạt động xã hội.

- Học không phải một lần cho suốt đời, hoặc đủ cho làm việc suốt đời mà học suốt đời; tuổi trẻ học, người lao động, cán bộ lãnh đạo cũng vừa làm vừa học, cần gì học nấy, học trong công việc, học bạn bè, học nhân dân, học ở trường, học trên mạng, học trong sách vở.

- Nền giáo dục Việt Nam thực sự là nền giáo dục nhân dân, của dân, do dân, vì dân. Nhà nước và nhân dân cùng làm; mọi người dân đều có quyền lợi và nghĩa vụ học tập suốt đời; mọi người dân đều hiểu biết, có trách nhiệm và nghĩa vụ tham gia xây dựng giáo dục theo khả năng của mình. Xã hội hóa toàn diện giáo dục. Nhà nước đầu tư mở rộng công lập và vận động, khuyến khích hỗ trợ nhân dân chung tài, góp sức, góp tiền của mở nhiều trường lớp dân lập tư thục, coi trọng tổ chức giáo dục từ xa. Những người đã có trình độ học vấn cao tham gia giảng dạy, hướng dẫn học tập ở các trường công lập, dân lập tư thục, trung tâm học tập cộng đồng, cao đẳng, đại học cộng đồng. Tạo điều kiện cho thanh niên và người lớn đều được học thuận lợi, không phải chi phí nặng nề, thuận tiện cho người lao động vừa làm vừa học.

Xây dựng xã hội học tập sẽ đáp ứng yêu cầu của chiến lược xuất khẩu lao động và thỏa mãn nguyện vọng của người dân tha thiết được học tập vươn lên mặt bằng trí tuệ của thời đại, thoát khỏi dốt nát, lập thân, lập nghiệp thuận lợi. Phát huy truyền thống hiếu học, khuyến học, khuyến tài của nhân dân, phong trào gia đình hiếu học, dòng họ hiếu học, thôn, bản, làng, xã, phường hiếu học và khuyến học tốt. Khuyến khích mọi người có nhu cầu và khả năng ra nước ngoài tu nghiệp, thực tập, học những ngành trong nước không có điều kiện tổ chức giảng dạy. Tranh thủ sự hợp tác, mở các trường đại học quốc tế và thực hiện du học tại chỗ. Nhà nước có chính sách trọng dụng đãi ngộ đúng những người thực học, thực tài, hoạt động lao động thực sự có năng suất, chất lượng, hiệu quả. Đổi mới phương thức học tập, thi cử, thi tuyển để đánh giá đúng thực học, thực tài, khắc phục cho được khuynh hướng học chạy theo khoa cử, học giả, bằng thật. Tiến tới bỏ chế độ nhân viên cơ quan ăn lương theo thang bậc, áp dụng chế độ lương khoán theo số lượng và chất lượng công việc.

Đổi mới cơ bản và toàn diện giáo dục

Nội dung dạy và học, sách giáo khoa phải phù hợp với quan điểm học để có nhân cách làm người Việt Nam, có kiến thức khoa học cơ bản, có kỹ năng học tập, lao động, có nghề thành thạo, chung sống và giao tiếp với cộng đồng; học suốt đời, không học một lần cho cả đời; lấy người học làm trung tâm, phát huy tự học của học sinh làm cốt, thầy là người hướng dẫn, giúp đỡ, có chương trình, giáo trình, sách giáo khoa cho hệ thống học chính quy, không chính quy và phi chính quy, học tại trường và học tại chức, vừa học vừa làm. Các chương trình, giáo trình, học ở các cấp, các ngành học đều cần được tinh giản, dạy những điều thực

sự cần thiết, tránh trùng lặp, bảo đảm rút ngắn thời gian.

Coi trọng xây dựng hệ thống giáo dục chính quy cho lớp trẻ còn tuổi học đường và những người lớn có nhu cầu và điều kiện học thêm trình độ cao ở các nhà trường chính quy công lập, dân lập, tư thục. Nhà nước tập trung xây dựng các trường trung học, cao đẳng, đại học có chất lượng cao, tuyển lựa, đào tạo những học sinh có năng khiếu, có tiềm năng cao để đào tạo đội ngũ nhân tài của đất nước. Đồng thời, coi trọng vận động và tạo điều kiện hỗ trợ nhân dân mở nhiều trường dân lập trung học, cao đẳng, đại học đáp ứng yêu cầu tuyệt đại bộ phận thanh niên có nguyện vọng, có khả năng học lên. Thực hiện đại chúng hóa giáo dục đại học. Song song với hệ thống nhà trường chính quy, hết sức coi trọng và phát triển hệ thống giáo dục cộng đồng, nhất là ở nông thôn để tạo điều kiện cho người lao động được học tập những kiến thức mới cần thiết cho đổi mới cơ cấu sản xuất, đưa công nghệ, kỹ thuật mới vào sản xuất hàng hóa có chất lượng cao, giá thành hạ đáp ứng tiêu dùng trong nước và xuất khẩu, hiểu biết những tri thức khoa học để sống văn minh hơn. Các trung tâm học tập cộng đồng là tổ chức của dân, do dân, vì dân làm nhiệm vụ giáo dục phổ cập đường lối, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước.

Phổ cập đại học cho cán bộ cơ sở và các nhà doanh nghiệp vừa và nhỏ, cán bộ chuyên môn nghiệp vụ của các doanh nghiệp ở địa phương (các chủ kinh tế hộ, chủ trang trại...). Cập nhật thêm kiến thức cho các cán bộ đã có trình độ đại học, đáp ứng yêu cầu của các cán bộ về hưu được tiếp tục học những điều cần để tiếp tục cống hiến cho xã hội trên các mặt hoạt động chính trị, kinh tế và khoa học, giáo dục. Trên cơ sở các trung tâm giáo dục thường xuyên và các trường lớp bồi dưỡng, đào tạo về nghiệp vụ, về ngành nghề hiện có thuộc các

ngành, các đoàn thể của huyện, quận và của tỉnh, thành để xây dựng các trường đại học cộng đồng cho cán bộ nhân viên ở các cơ quan và doanh nghiệp các loại trên địa bàn tỉnh, thành.

Trong cơ cấu giáo dục của xã hội học tập cần coi trọng phát triển tổ chức giáo dục từ xa, đưa thành tựu công nghệ hiện đại, tin học vào giáo dục. Đó là công cụ có hiệu quả cao để hiện đại hóa giáo dục, nâng cao chất lượng giáo dục, nhất là đại chúng hóa đại học nhanh mà không cần xây dựng nhiều trường đại học tốn quá nhiều tiền của. Cơ quan giáo dục từ xa gắn với các đại học cộng đồng và các trung tâm học tập cộng đồng làng, xã, phường, xí nghiệp, cơ quan. Hình thành mạng lưới tổ chức học tập quy mô nhỏ, rộng khắp nhưng tạo điều kiện cho người lớn học tập thuận lợi và đỡ tốn kém. Phát động cho được phong trào tự học, bồi dưỡng phương pháp tự học, tạo những điều kiện tốt để có thể tự học trung học, đại học cho mọi người dân, nhất là thanh niên, cán bộ lãnh đạo Đảng và Nhà nước, đoàn thể và toàn thể công nhân viên chức, các nhà khoa học, giáo dục. Nhất thiết phải xây dựng được đội ngũ giáo viên, giảng viên, giáo sư tâm huyết với nghề dạy học, có tinh thần ham học và có phương pháp tự học để hướng dẫn tự học cho học sinh thực sự có hiệu quả.

Tăng cường điều kiện vừa học chữ vừa học nghề, vừa học lý thuyết, vừa có thực hành. Trong điều kiện nước ta, cần thực hiện sự liên kết rộng rãi và chặt chẽ giữa các trường phổ thông trung học, đại học chính quy cũng như các trung tâm, các trường đại học cộng đồng với các doanh nghiệp lớn, vừa và nhỏ. Các trường được quyền chủ động thực hiện sự liên kết với một cơ sở hoặc nhiều cơ sở, với cơ sở trong địa phương tỉnh, huyện hay ngoài tỉnh, huyện tùy theo nhu cầu học tập thực hành của học sinh, sinh viên.

Điều quan trọng là phải đổi mới cơ chế quản lý nền giáo dục quốc dân. Trước hết, cần có sự phân cấp trách nhiệm và quyền hạn của Nhà nước, trung ương, tỉnh, thành, quận, huyện, cơ sở xã, phường, cơ quan, doanh nghiệp và tổ chức tập trung điều hành ở các cấp nhằm phát huy được sức mạnh tổng hợp của cả hệ thống chính trị, của mọi lực lượng, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng xã hội học tập.

Từ trung ương đến các địa phương đều cần có Ủy ban quốc gia và Ban điều hành xây dựng xã hội học tập. Gắn chặt xây dựng xã hội học tập với phát triển kinh tế - xã hội và chiến lược công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Trung ương phụ trách các vấn đề thuộc đường lối, chiến lược, chính sách phát triển dài hạn, luật pháp, quản lý vĩ mô toàn bộ nền giáo dục quốc dân và xây dựng quản lý các trường đại học chính quy hiện đại, chất lượng cao, đào tạo nhân tài đầu ngành, đội ngũ khoa học, nhân lực cho các ngành kinh tế mũi nhọn đòi hỏi hàm lượng trí tuệ cao của đất nước. Tỉnh, thành thực hiện kế hoạch xây dựng xã hội học tập thực sự phục vụ cho chiến lược phát triển kinh tế - xã hội, công nghiệp hóa, hiện đại hóa của địa phương, quyết định thành lập trường đại học chính quy và dân lập, đại học cộng đồng trực thuộc tỉnh. Huyện, quận có kế hoạch xây dựng xã hội học tập của địa phương để chỉ đạo các xã, phường và quyết định thành lập trường dân lập trực thuộc huyện, đại học cộng đồng của huyện, quận.

Mạnh dạn giao quyền tự chủ cho các trường trung học và nhất là các trường đại học. Cho phép các trường được tự quyết định và hỗ trợ giúp đỡ các trường thực hiện quá trình xây dựng và phát triển giáo dục trên cơ sở quản trịet đường lối của Đảng, luật pháp của Nhà nước. Tăng cường công tác thanh tra của ngành giáo dục, kiên quyết xóa bỏ những quy chế có tính tập trung quan liêu, ảnh hưởng đến hiệu quả giáo dục của nhà trường. □